

ДЖЕРЕЛА ПОШУКУ – КИШЕНЬКОВІ КАЛЕНДАРІ

Ми живемо в сприятливий час, де набуття та пошук загальної потрібної інформації є набагато легшим і не таким часоємним, як колись. Перед приходом технічних інновацій у зборі інформаційних даних та швидким доступі до них, пошук потрібної інформації був надто ускладненою роботою, порівнюючи з тим як тепер ми цю інформацію знаходимо. Проте, століттями, робились спроби, щоб зібрати інформацію, яка була б підставою, конечно потрібною, за якою часто шукають та яка негайно необхідна, і згодом зробити її доступною для загалу чи певних суспільних одиниць і їхніх потреб.

Одним із ранніх довідкових публікацій цього типу були альманахи та календарі. Деякі дослідники

вважають, що альманахи-календарі - це предтеча сьогоденного айфону. Альманахи-календарі були такі популярні серед ранніх поселенців в Америці, що їх зберігали як родинну реліквію, майже на рівні з Біблією. Ці збірники, в додаток до подання місяців, тижнів, днів та свят на цілий рік, включали також багато практичної та корисної інформації, на яку був надзвичайний попит. Зміст цих збірників залежав також від цілей, які автор чи видавець хотів досягнути, яку інформацію вони вважали за потрібне подати, поділитися знанням і навіть повчати чи дати моральні та корисні поради читачеві.

Ці календарні видання спонукали окремі організації, товариства, клуби видати менші –

кишенькові- календарі для недовозначного вжитку та користі своїх членів. Темі цих мініатюрних видань, крім основних календарних даних, включали особливі матеріали, які відзеркалювали цілі організації та постачали членам потрібні дані. Більшість з них включали порожні сторінки для щоденникових записів.

Наш Музей має досить добру збірку кишенькових календарів, виданих у період з 1920-их до 1970-их років. Більшість із них були видані різними політичними, молодіжними, суспільними організаціями, особливими товариствами, видавцями та приватними особами.

Ось для прикладу маємо "Кишеньковий календар" із 1923 року. Він був виданий в Німеччині для українських емігрантів в Америці. Видання подає календарні дані – місяці, тижні, дні, свята та інформацію, чому українці святкують за Юліанським календарним обчисленням.

У додатку до цього подаються статистичні дані про ріки, мови, держави світу та всякі схеми, графічні таблиці тощо. Включена також коротка історія України, бібліографія важливих книжок про Україну, список славних українських письменників і навіть список відомих українців, які померли в попередньому році. Цікавий додаток - це список нових держав, які були створені після повоєнних мирних договорів. Календар включає практичні поради, а саме, як правильно писати українські прізвища латинськими буквами, щоб "американці правильно їх вимовляли", інформацію, як стати американським громадянином та ін. Дуже цікавим додатком є "Короткий провідник по Старім Краю", який подає назви та адреси банків, бібліотек, музеїв, важливі українські видавництва, допомогі товариства й комітети, книгарні, торговельно-промислові спілки, українські часописи, які знаходилися в більших містах Галичини, а також у таких містах, як Відень, Берлін і Прага. Включені також життєво-повчальні думки славних мислителів та гумористичні жарти. Маленький 80 сторінковий кишеньковий календар, виданий на тонькому дешевенькому папері, містить в собі неоцінене багатство інформації, з якої ми і сьогодні можемо багато почерпнути.

Ми також маємо "Календарик" із 1937 року, виданий у Львові протиалкогольним товариством "Відродження". Окрім стандартних календарних даних видання містить ілюстрації із влучними оцінками того, до якої небезпеки, нужди та лиха приводить надмірне вживання алкоголю та тютюнопаління.

У 1949 році пластова видавництво "Молоде Життя" видало "Пластунський календарець на рік 1948/49". У додатку до стандартних календарних даних у кожному місяці подано культурно-історичний календар. Окремо подано хронологічну історію світового скаутства та історію українсь-

кого Пласту. Календар включає і пластові дані – гімн, закон, присягу, обіт тощо. Знаходимо тут також таблицю кодових знаків – морзетку. Ця таблиця ввела мене в ностальгічні спогади, коли ми, молоді юначки мусіли добре опанувати цю систему, щоб здати пластові проби, що було не так легко. Для легшого засвоєння, до кожної букви (яка мала ряд крапок і рисок) додано допоміжне слово. Коли склад у слові мав букву "О", тоді це позначалось рисою, коли склад не мав букви "О" тоді це була крапка. Ось які чудернацькі слова видумали, які б починались на "б" - бондарівна, на "ц" Цьоця Дорця, на "з" - золотуха, на "є" - єдність то сила, і так далі. Думаю, що ті, хто це вивчав, ніколи тих слів не забуде, а цей календарець пригадає нам наші молодечі дні пластування.

У 1954 році видано "Календарець молодого українця "Спілкою Української Молоді" в Німеччині. Крім календарних, статистичних, географічних та політичних даних, подається адресар українських громадських установ та представництв у світі. Найцікавішою частиною є "Словник чужомовних слів", в якому подано не тільки визначення та український заміник, але як і те, де і коли ці слова використовувати.

У нашій Бібліотеці маємо ще багато більше цікавих кишенькових календарів як, наприклад: "Віденський Календар", виданий Українською Мистецькою Наказу 1921 р. Включає статті про тодішніх видатних суспільних діячів, про Українську Національну Капелю, там є мало відома фотографія Василя Вишиваного; Календар "Землі і волі" з 1924 року, виданий українськими соціалістами у Львові; "Календарик Провидіння" з 1934 р.; Календар Молодого Українця" 1937 року із видавництва "Дешева книжка", присвячений 20-літтю боротьби за незалежність; "Календарець Українського Повстанця" 1947 р.; "Кишеньковий Календарець

Українського Політв'язня 1948 р.; "Календарець Українського Революціонера 1950 р.; "Календарець Українського Вояка" 1952 р. (включає історію українського війська, історію про Першу Українську Дивізію "Галичина", словник військової термінології); "1954 Ювілейний календарець в 40-ліття У.С.С.; "Український календар" 1957 р. (перший календар, виданий після II-ої світової війни українцями в Польщі); "Християнський Календар" 1962 р. виданий з нагоди Другого Ватиканського Вселенського Собору;

"Календарець Українця у Великій Британії" 1975 р. і багато більше.

Довідкові бібліотеки, такі як наша, крім книжок та журналів, колекціонують безліч різновидного друкованого матеріалу, який для пересічної людини здавався б малоцікавим і маловартісним. Навпаки, для науковців та дослідників такі ефемеричні та двозначні видання, як оці кишенькові календарі, часто є цінним матеріалом, бо можуть вказати на краще розуміння чи усвідомлення пев-

ного часу, звернути увагу на щось занедбане, виявити нові факти, окреслити життя людей в даний період, вказати на їхні потреби, турботи тощо. Кишенькові календарі в час їхнього розквіту виконували дуже корисну роль. Ми надіємося, що збираючи та зберігаючи ці видання у фондах нашої Бібліотеки, вони й надалі корисно послужать науковцям, читачам та всім зацікавленим. Допоможіть нам надалі зберігати ці скарби в нашому Музеї і Бібліотеці. Не будьте байдужими!

Любов Волинець

